

FEJEZET	MELLÉKLET
2	2

II. MELLÉKLET: ESETTANULMÁNYOK

1. A sarkköri éghajlatváltozás: veszélyben a számi kultúra

Nézd meg [ezt a videót](#)

Az Északi-sarkvidék kétszer olyan gyorsan melegszik, mint a világ többi része. Ez veszélyezteti egyedülálló ökoszisztémáját, és ezzel együtt Európa egyetlen elismert őslakos népének, a számiknak a létét, akik évezredek óta az Északi-sarkvidéken élnek. Az egyre kiszámíthatatlanabbá váló és egyre szélsőségesebb időjárás veszélyezteti a számik megélhetését és őslakos jogaikat. A számik egyértelmű üzenetet közvetítenek a döntéshozók felé az éghajlatváltozás frontvonalából: itt az ideje cselekedni.

Európa egyetlen elismert őslakos népe, a számik a Svédország, Norvégia, Finnország és Oroszország legészakibb részén elterülő Lappföldön (saját nyelvükön: Sápmi) élnek. Ez a régió fontos élőhelye a sarkvidéki és szubarktikus vadvilágnak; az itt élő jegesmedvék, jávorszarvasok, fókák, rozmárok, bálnák és madarak evolúciójuk során mind úgy fejlődtek ki, hogy életben tudjanak maradni a sarkvidéki tundrára, a hegyekre és az erdőkre jellemző zord éghajlati viszonyok között. Sápmi a becslések szerint 80.000–100.000 számi otthona; közülük 20.000–40.000 Svédországban, 50.000–65.000 Norvégiában, 8.000 Finnországban, valamint 2.000 Oroszországban él. A számik a területeiket jelenleg átszelő országhatároktól függetlenül egyetlen népként azonosítják magukat. Az írott történelem kezdete óta földjüket és természeti erőforrásaikat mindig is fenntartható módon használták, így harmóniában éltek a természettel.

Bár a számik megélhetési lehetőségei idővel változatosabbá váltak, a rénszarvastartás továbbra is fontos szerepet játszik identitásuk és őslakos jogaik szempontjából. Mi több, a számik egyedülálló odafigyeléssel, minden idegszálukkal ráhangolódnak a rénszarvasok különböző viselkedési formáira és arra, ahogyan azok jelzik a környezet változását. A rénszarvastartás e különleges módja évezredek óta fennálló, valódi, szoros kapcsolatot jelent az emberek, a környezet és a vadon élő állatok között. Azonban az éghajlatváltozás ma már fenyegeti ezt a kapcsolatot.

Az éghajlatváltozás hatásait általában az őslakos népek érzik meg először, mivel megélhetésük gyakran közvetlenül a természeti erőforrásoktól függ. A

számiknak nem csupán a megélhetésük, a kultúrájuk és az identitásuk kapcsolódik ezer szállal a rénszarvastartáshoz, de ez képezi az alapját azoknak a jogoknak is, amelyek a számikat mint a Sápmi területén élő őslakos népet megilletik. A számik számára életfontosságú, hogy a rénszarvasok túléljék a klímaváltozást.

A rénszarvasállomány éghajlatváltozás következtében bekövetkező csökkenése mellett, hogy veszélyezteti a számik megélhetését, a földhöz való hozzáféréshez fűződő fontos számi jogoknak az elvesztését is jelentheti. A rénszarvas-pásztorkodásról szóló svéd törvény (1971: 437) kimondja, hogy bár őslakos nép tagjaként minden egyes számít megilletnek a vonatkozó alapvető jogok, e jogok teljes körű gyakorlásához – ideértve a földhasználathoz fűződő jogokat is – az is előfeltétel, hogy egy adott pásztorközösség tagjai legyenek és ténylegesen rénszarvastartással foglalkozzanak. „A gyakorlatban a számik jogai Svédországban erősen kötődnek a rénszarvas-pásztorkodás gyakorlatához. A számi identitásnak és jogoknak ez a szűk értelmezése közvetlen következménye annak a fajta gyarmati politikának, amely már az 1800-as évek vége óta jellemzi a kérdést. Akkoriban az állami politika kettős jellegű volt: egyszerre igyekezett a számikat asszimilálni (a nem pásztorkodó számikat megfosztották jogaiktól és nyelvüktől) és szegregálni (a pásztorkodó számiknak meg kellett őrizniük az állam által hagyományosnak tekintett életmódot).” – írja Annette Löff, az Umeåi Egyetem Számi Kutatóközpontjának kutatója. Svédország, Norvégia, Finnország és Oroszország között határozottan hiányzik a regionális együttműködés a számi jogok terén, ami azt eredményezi, hogy nem léteznek olyan közös jogszabályok, amelyek Sápmi teljes területén egységesen hatályosak lennének. A Sápmi területét irányítása alatt tartó négy kormánynak maradéktalanul tekintettel kellene lennie a számi jogokra a számik olyan képviseleti szerveivel való egyeztetés formájában, mint a Számi Tanács és a számi parlamentek.

A számik körében egyre gyakoribbak a mentális egészséggel kapcsolatos problémák; sokan közülük a hagyományos életmódjukat fenyegető éghajlatváltozás által kiváltott stresszre hivatkoznak. A svédországi számi felnőttek fele szenved szorongástól és depressziótól, és minden harmadik fiatal őslakos rénszarvaspásztor fontolgatta már az öngyilkosságot. Az öngyilkossági ráta Svédországban a számik körében akár négyszerese is lehet az országos átlagnak.

A számik nagyon is tisztában vannak az éghajlatváltozással és a földhasználatért folyó verseny fokozódásával, amely csak tovább rontja a helyzetet. Maxida Märah művész és aktivista, aki dalokon, videókon és interjúkon keresztül küzd népe jogaiért, azt mondja: „jórészt azért vagyok számi aktivista, mert nincs más választásom. Óriási felelősséget érzek, hogy hallassam a hangomat a népem érdekében és azokban a fontos kérdésekben, amelyekkel szembesülünk... Amikor olyanokkal találkozom, akik először hallanak a számikról, ezekről az ügyekről és ezekről a politikai problémákról, gyakran mélységesen felháborodnak. Sok a jó ember, de amíg nem tudják, hogy mi történik, addig nekünk sokkal nehezebb folytatni a küzdelmünket. Ha nem kezdjük el valóban komolyan venni a klímakérdést, akkor senki számára nem vár túl fényes jövő. Valószínűleg mi leszünk az elsők, akiket ez igazán érint. De látok reményt: az enyém az első generáció, amelyik befolyásos pozíciókba kerülhetett és amelyik megszólalhat a népünk nevében.” A számi aktivisták a Számi Tanácson és a Számi Parlamenten keresztül azt követelik, hogy az érintett államok kormányai tanúsítsanak rugalmasságot a számik földhasználatával kapcsolatban egész Sápmi területén, hogy életben tudják tartani csordáikat. De azon túl, hogy ilyen alkalmazkodási intézkedésekre feltétlenül szükség van ahhoz, hogy az őslakos népek meg tudjanak küzdeni az éghajlatváltozás hatásaival, nemzetközi szinten is összpontosítani kell a figyelmet az alapkérdésre: a számi kultúra és az Északi-sarkvidék egyedülálló ökoszisztémáinak védelme érdekében olyan sürgős nemzetközi intézkedéseket kell hozni, amelyek kezelik az ember által kiváltott – más szóval antropogén – éghajlatváltozás problémáit.

Átdolgozott részlet az Alapítvány a Környezeti Igazságosságért [„Éghajlatváltozás az Északi-sarkvidéken: veszélyben a számi kultúra”](#) című tájékoztató anyagából.

2

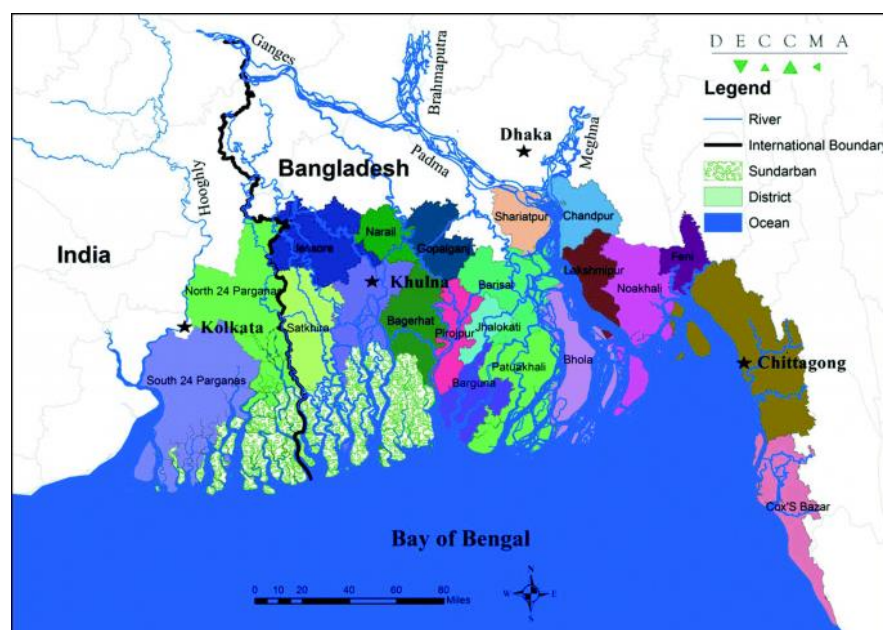
Földterületvesztés Bangladesben

Nézd meg [ezt a videót](#).

A Gangesz–Brahmaputra–Meghna-delta: egy transznacionális megadelta Banglades és India határán

A Bengáli-öböl északi részén található Gangesz–Brahmaputra–Meghna-delta (GBM) India és Banglades irányítása alatt áll. Jóllehet a térségben a nagy népsűrűségből adódóan számos megélhetési lehetőség adódik, egyúttal igen sok biofizikai és társadalmi-gazdasági kihívás is jellemzi ezt a vidéket (áradások, erózió, ciklonok, szikesedés, belvíz, stb.), amelyek a változó éghajlattal és az emberi – antropogén – fejlesztési beavatkozásokkal párhuzamosan csak fokozódnak.

Míg e régió lakossága főként a mezőgazdaságból él, a part menti övezetben élők megélhetését jellemzően a hagyományos, az esős évszakhoz – a monszunhoz – kötődő rizstermesztés adja, amit a folyami és a tengeri halászat és a mangroveerdőkhöz kötődő tevékenységek, például a mézgyűjtés egészítenek ki. A deltában a monszun idején az édesvízi folyók gyakran kiáradnak, ami jótékony hatásokkal jár: nő a talaj termékenysége, feltöltődnek a víztartó rétegek, gazdagabbá válik az ökoszisztéma és nő a mezőgazdasági termelés. A delta emellett számtalan olyan úgynevezett ökoszisztéma-szolgáltatást is nyújt, amely vonzza és egyben támogatja a nagyszámú helyi lakosságot. Ebből a szempontból az egyik legfontosabb terület a Szundarbansz, a világ legnagyobb mangroveerdeje, amely 10.000 km²-en terül el, és amelyen Banglades és India osztozik 60%–40% arányban. E terület egyedülálló biológiai sokfélesége a térség peremvidékén élő emberek számára számtalan különböző megélhetési lehetőséget biztosít (Gopal and Chauhan [2006](#)).

[Képfeliratok:]
Jelmagyarázat
Folyó
Nemzetközi határ
Szundarbansz
Közigazgatási körzet
Óceán
Bengáli-öböl

A térkép a Gangesz-Brahmaputra-Meghna-delta part menti övezetét mutatja az indiai, illetve bangladesi közigazgatási körzetek feltüntetésével. A part menti lakosság számos éghajlati veszélynek van kitéve. Ilyenek a folyótorkolati árvizek, a vihardagálytól kísért trópusi ciklonok, a folyópartok eróziója, a sótartalom növekedése a folyók időszakosan alacsony vízszintje, illetve a víznek a folyók felsőbb szakaszán bekövetkező eltérítése miatt, a talajvíz magas sótartalma, valamint a sekély víztartó rétegek arzénszennyeződése. Az éghajlatváltozás, illetve a területhasználatból eredő hatások miatt e stressztényezők közül várhatóan több is fokozódni fog a jövőben (Dastagir 2015).

Ezek a környezeti stresszhatások feltehetően fokozzák a már most is jelentős mértékű kényszerű lakóhelyelhagyást és migrációt. Bár az országban számos példa van a – részben tervezett, részben autonóm módon megvalósuló – alkalmazkodásra a kényszeremigráció és a kényszerű lakóhelyelhagyás minimalizálása érdekében, gyakran állnak elő olyan helyzetek, amikor az embereknek nem nagyon van más választása, mint hogy elköltözzenek (Mortreux et al., 2018). Következésképpen a hatékony tervezéshez fontos, hogy a politikai döntéshozók tisztában legyenek azzal, hogy mennyire hatékonyak az egyes alkalmazkodási opciók, hogy milyen körülmények között lépnek az emberek a migráció útjára, és hogy a rendelkezésükre álló választási lehetőségek fényében az emberek opciónak tekintik-e a migrációt, illetve mikortól tekintik annak.

Springer, „[A Gangesz-Brahmaputra-Meghna-delta: egy transznacionális megadelta Banglades és India határán](#)”

Klímabiztonság a Bengáli-öbölben

A Bengáli-öböl térsége a világ egyik legérzékenyebb régiója éghajlati szempontból, ráadásul keresztül-kasul futó stratégiai, politikai, társadalmi és gazdasági törésvonalak hálózzák be. Mindez együtt a bizonytalan biztonsági dinamika, a társadalmi súrlódások és az erőszakos konfliktusok melegágyát

teremti meg. A régió iskolapéldája az éghajlatváltozás és a biztonság közötti összetett kapcsolatnak, valamint annak, hogy a kettő együttesen hogyan jelenthet új kihívásokat a szakpolitikai tervezők számára. A jelentés a klímafenyegetettségi profilok, illetve a biztonságpolitikai és konfliktusközpontú elemzések egymásra vetítésének módszerével vizsgálja, hogy az éghajlatváltozás milyen hatást gyakorol a transznacionális, illetőleg az adott országon belüli konfliktusok törésvonalaira, illetve a Bengáli-öböl térségének stratégiai és katonai dinamikájára. A tágabb értelemben vett cél annak jobb megértése, hogy az éghajlati fenyegetések milyen kölcsönhatásban állnak a régiót jellemző konfliktusokkal és biztonsági adottságokkal. A jelentés hat kulcsfontosságú megállapítást tesz::

1. Az éghajlati fenyegetések fokozhatják a regionális államközi katonai versengést és konfliktusokat.
2. Az éghajlatváltozás okozta migráció lesz a konfliktusok egyik fő mozgatórugója.
3. Az éghajlati fenyegetések miatt csak fokozódó földterületvesztés kulcsfontosságú mozgatórugója a konfliktusoknak.
4. Az éghajlati fenyegetések ki fognak hatni a lakóhelyüket elhagyni kényszerülő közösségek általános alkalmazkodóképességére, rugalmasságára.
5. A gyakori kedvezőtlen időjárási események jelentős hosszú távú fenyegetést jelentenek a nemzeti kormányzásra és a nemzetbiztonságra nézve.
6. A Bengáli-öböl régiójának stratégiai fontosságú eszközei rendkívül sérülékenyek az éghajlati fenyegetésekkel szemben.

[Az IPCS–Clingendael Institute 212. sz. különleges jelentése](#)

3

Az éghajlatváltozás kihat a Száhel-övezetből érkező migránsok emberi jogaira

Nézd meg [ezt a videót](#) (31:14-től 36:00-ig, vagy, ha van még idő, 40:34-ig)

„Az emberi történelem során az egyének, családok és közösségek a migrációt mindig is a változó környezeti feltételekhez való alkalmazkodás stratégiájaként használták” – mondta a jelentés bemutatásakor Michelle Bachelet, az ENSZ emberi jogi főbiztos. „A gyorsan felmelegedő éghajlat azonban új megoldásokat igényel, ha azt szeretnénk, hogy az ilyen migráció választás legyen, ne pedig szükségszerűség.”

A Száhel-övezetben élő emberek a globális éghajlati válság kibontakozásával közvetlenül tapasztalják annak kedvezőtlen hatásait: migrációra kényszerülnek, ami emberi méltóságukra és emberi jogaikra is óhatatlanul kihat.

A jelentés szerint a régióban a hőmérséklet másfélszer gyorsabban emelkedik, mint a globális átlag. Az esőzések rendszertelenek, a csapadékos időszakok száma csökken, mégis gyakoriak az áradások. A megélhetési források eltűnnek, mivel a termés csökken és a legelők elvesznek. A városokban, különösen a tengerparti területeken élők szintén veszélyben vannak, mivel a tengerszint emelkedik és gyakoribbá, illetve hevesebbé válnak az áradások.

Mint ahogy nincs más választásuk, sokan kénytelenek elköltözni. Másoknak azonban még az elköltözésre sincs lehetőségük, ami csak ront az amúgy is kiszolgáltatott helyzetükön.

Adenike Oladosu nigériai éghajlat- és nőjogi aktivista szerint – aki egyike annak a sok érdekelt félnek, akikkel az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa a Száhel-övezetben konzultál – a migráció már messze több, mint egyszerű stratégia, amellyel az emberek alkalmazkodni tudnak a változó körülményekhez.

„Az éghajlatváltozás miatti kényszerű migráció közvetlenül érinti békénket és biztonságunkat” – mondta.

Oladosu kiemelte, hogy egyre gyakoribbá válnak az összecsapások a nomád pásztorok és a letelepült földművesek között a földhasználat és a földtulajdonlás miatt, különösen a Csád-tó térségében. Mint elmondta, ezek az összecsapások áttételesen számtalan formában és jelentős mértékben kihatnak a nők és leányok emberi jogaira is.

„A nők és a leányok elveszítik azt a kevés önállóságukat is, amelyre az utóbbi időkben szert tettek” – mondta. „Szexuális bántalmazás áldozataivá válnak, s egyre többen tekintenek úgy a gyermekkori kényszerházasságra, mint a klímaváltozás által kiváltott válsághelyzet kezelésére alkalmas stratégiára. Ráadásul az oktatás rendszerben tanuló leányok és a fiatal nők idő előtt lemorzsolódnak, miközben megélhetésüket is elveszítik.”

Oladosu számára a környezeti és klímaigazságosság messze többet jelent, mint pusztán az éghajlatváltozással szembeni fellépést. Konkrét lépéseket kell tenni a „társadalmi igazságosság, a társadalmi nemek közötti igazságosság és az egyenlőség” megteremtése érdekében – Oladosu maga is ezért dolgozik mint aktivista.

A jelentés felvázol néhányat az éghajlatváltozás „számos, az emberi jogokra gyakorolt sokrétű és összetett” hatása közül a Száhel-övezetben. Az élethez, az egészséghez, a lakhatáshoz, az élelemhez, a vízhez és a higiéniahoz való jogok mind veszélyben vannak részben a lassan, részben a hirtelen bekövetkező katasztrófák miatt.

A Száhel-övezetben az emberek többsége a mezőgazdaságból, a juhtartásból vagy a halászatból él, ám ezeket a megélhetési forrásokat az éghajlatváltozás mélyen érinti. A tudósok például azt jósolják, hogy Maliban az éghajlatváltozás végül 30–40%-os csökkenést okozhat a mezőgazdasági kapacitásban. Szenegál partjainál a halállomány csak 2017-ben 80 százalékkal csökkent.

Amint Oladosu megjegyzi, Nigériában a mezőgazdasági termelés visszaesése „fegyver a béke ellen”.

Az éghajlatváltozás jelentős hatással van az élethez és az egészséghez való jogra is a Száhel-övezetben, áll a jelentésben. A tengerparti területeken a tengerszint emelkedése növeli a halálozást, a testi sérüléseket, valamint a fizikai és mentális megbetegedések kockázatát. Az áradások és a heves esőzések fokozhatják a víz és a rovarok által terjesztett betegségekkel szembeni sebezhetőséget, míg a száraz évszakok és az aszály növelhetik annak lehetőségét, hogy az emberek nem biztonságos vizet fogyasztanak.

Bizonyos esetekben az emberek úgy döntenek, elhagyják otthonukat, hogy elkerüljék ezeket a hatásokat. Előfordulhat azonban, hogy nem áll rendelkezésükre biztonságos útvonal, nincs tervük, nincs megfelelő támogatásuk, így fokozott kockázatokkal szembesülhetnek már az utazás során, és megérkezésüket követően is.

Másoknak talán nincs más választásuk, mint hogy maradjanak, így azonban

még inkább ki vannak téve az emberi jogokat fenyegető veszélytényezőknek.

Kivonat az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosi Irodája [„Hogyan hat ki az éghajlatváltozás a Száhel-övezetből érkező migránsok emberi jogaira”](#) című jelentéséből

Alternatívaként megnézheted [ezt a \(spanyol nyelvű\) videót is](#).

A Katrina hurrikán leginkább az afroamerikaiakat és a szegény nőket érintette

Nézd meg [ezt a videót](#)

A rasszizmus és a Katrina hurrikán

A Katrina hurrikán, amely 2005. augusztus 29-én csapott le New Orleans térségére, az Egyesült Államok közelmúltbeli történelmének legsúlyosabb hurrikánja volt ([Knabb, Rhome, & Brown, 2006](#)). A hurrikán és annak utóhatásai aránytalanul nagy hatással voltak a New Orleans-i lakosság kiszolgáltatott csoportjaira, különösen az alacsony jövedelmű afroamerikaiakra. Az afroamerikai közösségek nagyobb kárt szenvedtek, mint a fehérek ([Logan, 2006](#)), és a vihar által érintett afroamerikaiak azóta is arról számolnak be, hogy a feketék körében magasabb a munkanélküliségi arány, gyakoribb a pszichológiai stresszállapot, és általában is gyakoribbak az egyéni életutat hátrányosan érintő hatások, mint a fehérek közt ([Elliot & Pais, 2006](#); [White, Philpot, Wylie, & McGowen, 2007](#)).

Az, hogy a Katrina hurrikán aránytalanul nagy hatást gyakorolt az alacsony jövedelmű afroamerikai népességre, legalább részben a különböző rasszok és társadalmi osztályok között fennálló igazságtalanságok hurrikán előtti összjátékának tudható be, de szerepet kapott az is, ahogyan az áldozatokkal bántak a hurrikán tombolása alatt és azt követően. A városvezetés például elmulasztotta az alacsony jövedelmű afroamerikai közösséget körülvevő árvízvédelmi gátak rekonstrukcióját, jóllehet többször is a vezetés tudomására hozták a gátak nem kielégítő műszaki állapotát ([Park & Miller, 2006](#)). Az evakuációs politikát elsősorban magántulajdonban lévő közlekedési eszközökre alapozták, ezek viszont az afroamerikai közösség számára csak korlátozottan voltak hozzáférhetőek ([Lavelle & Feagin, 2006](#)). Kutatások kimutatták, hogy az afroamerikaiak kisebb valószínűséggel

rendelkeztek evakuálási tervvel a hurrikán előtt, mint a fehérek ([Spence, Lachlan, & Griffin, 2007](#)), és kisebb valószínűséggel evakuálták őket a vihar alatt ([Elliot & Pais, 2006](#)).

A kormányt a hurrikán idején elkövetett „bürokratikus mulasztások” miatt is hibáztatták: az alacsony jövedelmű afroamerikai polgárok fokozott veszélynek voltak kitéve amiatt is, hogy esetükben a hatóságok a szabályokat szigorúbban betartották, ugyanakkor kevésbé éltek olyan diszkrecionális eszközökkel, amelyek segíthették volna őket ([Molotch, 2006](#)). A közigazgatással foglalkozó kutató, Christine Stivers (2006) számos példát hozott fel az ilyen mulasztásokról: az élelmiszer- és ivóvízszállítmányok csak késve érkeztek meg a több mint 25.000 New Orleans-i lakos „végső menedékeként” kijelölt sportlétesítménybe, a Louisiana Superdome-ba ([Brinkley, 2006](#)), a vihar után pedig a bankok jellemzően éppen azoknak a kisvállalkozásoknak a hitelkérelmeit utasították el, amelyek a legnagyobb károkat elszenvedő környékeken működtek. Bár a kormánynak a hurrikánra adott válaszlépései egyértelműen tükrözték mind a rassz alapú, mind a társadalmi osztály szerinti hátrányos megkülönböztetést és az ezek közötti kölcsönhatást, sok kutató – így maga Stivers is – úgy látja, hogy a rasszizmus az egyik fő oka volt annak, hogy az alacsony jövedelmű afroamerikaiakat sokkal jobban sújtották mindazok a nehézségek, amelyeket a Katrina hurrikán előidézett, ideértve a természeti katasztrófa utóhatásait is..

Kivonat az NCBI „[Afroamerikai nők beszámolóit rasszizmussal összeköthető incidensekről a Katrina hurrikán alatt: eltérések az interjút készítő személy rasszhozatartozása szerint](#)” című tanulmányából

A Katrina, a fekete nők és a halálos diskurzus az amerikai feketék szegénységéről

Az Egyesült Államok Mexikói-öböllel határos régióban élő afroamerikai nők az ország népességének legszegényebb rétegeihez tartoznak. A nők általában véve kiszolgáltatottabbak a természeti katasztrófák idején, mivel ők az elsődleges gondozói a fiataloknak és az időseknek. Többek között ez a tényező is hozzájárult ahhoz, hogy a szegény fekete nők a Katrina hurrikán által legsúlyosabban érintett rétegbe tartoztak. Eleve csak minimális erőforrással rendelkeztek a katasztrófa és az azt követő események kezeléséhez. Az együttérzés és támogatás helyett azonban egyes konzervatív véleményformálók a Katrina okozta szenvedést azzal igyekeztek összefüggésbe hozni, hogy a fekete családokra jellemző a hagyományos

patriarchális struktúrák hiánya, bár azok – véleményük szerint – segíthettek volna az egyéneknek túlélni a válságot. E sztereotípiákkal ellentétben sok fekete nő nemcsak rugalmasságról és önállóságról, hanem kreativitásról és hősiességről is tanúbizonyságot tett a válság során. Az ő személyes történeteik jelentik a reményt mind New Orleans, mind nemzetünk jövőjére nézve.

Kivonat a „A Katrina, a fekete nők és az amerikai feketék szegénységéről folyó halálos diskurzus” című cikkből

5

Futótüzek Ausztráliában

Nézd meg ezt a videót: „Az ausztrál futótüzek, a klímaváltozás és a családi farm”, és/vagy ezt: „Ausztrál futótüzek túlélői mondják el történetüket”

Az elmúlt években bolygószerte egymást követő hatalmas erdőterületek estek tumboló erdőtüzek áldozatául. Brazíliában például 2020-ban 223.000 erdőtüzet regisztráltak, ami az elmúlt évtized legmagasabb száma volt. Ezek a tüzek pusztító hatással vannak mind az ökoszisztémákra, mind az emberekre, ráadásul az éghajlati válsághoz is hozzájárulnak. Az erdők a bolygó életében hőszabályozó szerepet játszanak: hatalmas mennyiségű szén-dioxidot kötnek meg, így ha leégnek, nem képesek tovább nyújtani a szén-dioxid-megkötéssel kapcsolatos úgynevezett környezeti szolgáltatásokat, sőt, az erdei biomassa elégeése miatt nagy mennyiségű szén-dioxid kerül kibocsátásra.

E tüzek oka többféle lehet, és nagyban függ a helyi körülményektől. Az erdőtüzek gyakran arra hívják fel a figyelmet, hogy az erdőgazdálkodás gyakorlata helytelen vagy nem elégséges. Az erdőt gyakran tudatosan gyújtják föl, megváltoztatva a területhasználat módját annak érdekében, hogy kiszolgálhassák az állattartás, a növénytermesztés vagy a városiasodás területigényét. Ehhez járul hozzá aztán az átlaghőmérséklet emelkedése és az aszályos időjárás. Emellett bizonyíték van arra is, hogy többek közt az éghajlatváltozás is befolyásolja ezeknek a jelenségeknek az előfordulását és terjedését. Így „a jelenlegi éghajlati válság magyarázatot ad arra, hogy az erdőtüzek miért válnak egyre veszélyesebb, egyre hevesebb és egyre ellenőrizhetetlenebb természeti eseményekké, hiszen az átlaghőmérséklet emelkedése, a hóhullámok és az egyre inkább elhúzódó aszályos időszakok a talaj és a növényzet kiszáradását eredményezik”. Az erdőirtás és a kivágott, elszáradt növényzet helyszíni elégetésével (slash-and-burn) művelésbe vont területek növekedése ugyancsak növeli az aszályok és a futótüzek kockázatát,

ez utóbbiak viszont fenyegetés-sokszorozóként hatnak, azaz tovább növelik a kényszerű lakóhelyelhagyás kockázatát. 2008 és 2020 között a futótűzek mintegy 3,3 millió embert kényszerítettek arra, hogy elhagyják lakóhelyüket, így hazájukon belül belső menekültté váljanak.

Kivonat a CEAR és a Greenpeace „[Menekülés az éghajlat elől](#)” című (spanyol nyelvű) dokumentumából

A bozóttűzek aránytalanul nagy mértékben érintik az őslakos ausztrálokat

Az ausztrál „Első Nemzetek” tagjait – az őslakosokat – sokkal súlyosabban érintették a Black Summer [„Fekete Nyár”] néven ismert 2019–2020-as bozóttűzek a hatóságok nem megfelelő tervezése és a válság idején történő nem megfelelő beavatkozása miatt, állítják az Ausztrál Nemzeti Egyetem (ANU) kutatói.

A kutatók által közzétett jelentés az ausztrál őslakosok első kézből származó, a bozóttűzek idején szerzett tapasztalatait vizsgálja, és kimondja, hogy ugyanezek a megállapításokat lehet levonni a jelenlegi [2022-es] észak-új-dél-walesi áradások kapcsán is.

Az ausztrál őslakosok nem csak otthonukat, földjeiket és gyakran életüket veszítették el, de a rasszizmussal és az igazságtalan bánásmóddal is meg kellett küzdeniük a katasztrófális bozóttűz idején, állapították meg az ANU kutatói.

Az ANU Őslakos Gazdaságpolitikai Kutatóközpontjának új tanulmánya szerint „a [bozóttűz-] válság csúcspontján számtalan történet kapott szárnyra azzal kapcsolatban, hogy az őslakos áldozatokat nem kellő kulturális érzékenységgel és gyakran nem szívesen fogadták a segélynyújtásért és helyreállításért felelős szervezetek”.

A tanulmány kiemeli, hogy amikor külső forrásból nem várható támogatás, az őslakos közösségeknek és szervezeteknek képesnek kell lenniük arra, hogy saját maguk lépjenek a tettek mezejére és menekítsék ki közösségeik tagjait. Ezek az őslakos közösségek és szervezetek közvetlen egészségügyi, lakhatási, élelmezési és mentális támogatást nyújtottak a rászorulóknak, s egyúttal lépéseket tesznek annak érdekében is, hogy megvédjék saját kulturális örökségük értékeit. Ebben az összefüggésben e közösségek – az igazságtalan bánásmód ellenére is – nem csupán áldozatok voltak, hanem proaktív,

tevékeny csoportokat formálva alkalmazkodtak a vészhelyzethez, s a források hiánya ellenére is reagáltak a vészhelyzetre. Amint arra a dokumentum rámutat, e tények is azt bizonyítják, hogy az őslakos közösségeket és szervezeteket sokkal jobban be kell vonni a katasztrófaelhárítással kapcsolatos tervezésbe és magába az elhárításba. Mi több, az őslakosok bizonyos hagyományos területgazdálkodási gyakorlatai – elsősorban is a feldúsult, száraz aljnövényzet ellenőrzött égetése – igazoltan szerepet játszottak a történelem során a pusztító, heves futótűzek megelőzésében*.

„A bozóttűzek nagyon sok őslakost érintettek. Rendkívüli traumát éltek át mind a tűz, mind a nem őslakos szervezetek és kormányzati szervek reakciója miatt” – mondta a tanulmány vezető szerzője, Bhamie Williamson, az ANU doktorjelöltje.

„Hatalmas szakpolitikai hiányosságokat tapasztalunk a természeti katasztrófák idején az őslakosoknak nyújtott támogatások terén, ráadásul nagyon kevés figyelmet fordítanak arra, hogy ezek a katasztrófák mennyire másként érintik az őslakosokat, mint másokat.”

A tanulmány kifejezetten rámutat arra, hogy az őslakosokat nem vonják be a katasztrófavédelmi tervezésbe.

„A katasztrófavédelmi tervezésben a felkészülés a legfontosabb, és nem léteznek olyan vészhelyzetkezelési tervek, amelyek külön tárgyalnák az őslakosok egyedi igényeit” – mondta Williamson.

„Minthogy a Black Summer bozóttűzek idején nem vonták be az Első Nemzetek tagjait a tervezésbe, a válaszlépések nem voltak sem elégségesek, sem hatásosak, sem pedig megfelelőek.”

Amint arra a tanulmány rámutat, sem a Nemzeti Katasztrófavédelmi Stratégia (2011), sem az Ausztrál Katasztrófavédelmi Keretrendszer (2018), sem Victoria állam Gazdálkodási Intézkedési (2016–2019), sem pedig Új-Dél-Wales Állami Katasztrófavédelmi Terve nem tesz említést az őslakos emberekről, és egyik sem tartalmaz semmilyen érdemi stratégiát az őslakosok számára katasztrófák idején nyújtandó vészhelyzeti támogatásra vonatkozóan..

Részlet az Ausztrál Nemzeti Egyetem [„A bozóttűzek aránytalanul nagy mértékben érintik az őslakos ausztrálokat”](#) című tanulmányából (*) [„Az őslakos hagyományok segítségével megelőzhetőek az ausztráliai bozóttűzek”](#)